

Sociaal werker moet uit anonimiteit komen

Dé manier om de toenemende zorgkosten in te dammen, is om mogelijke oorzaken van gezondheidsproblemen – bijvoorbeeld een ongezonde leefstijl, eenzaamheid of armoede – bij de bron aan te pakken. Sociaal werkers zijn bij uitstek hiervoor geschikt. Maar dan moet deze beroepsgroep wel zichtbaarder worden.

TEKST: MARIËT EBBINGE BEELD: MOVISIE / PIXABAY/MDARIFLIMAT

Movisie deed in 2020 een onderzoek naar de beroepsgroep sociaal werkers: wie zijn zij?, hoeveel zijn het er?, wat voor een werk doen ze? Uit het rapport naar aanleiding van het onderzoek doemde een behoorlijk diffuus beeld van de beroepsgroep op. De mensen die tot deze beroepsgroep kunnen worden gerekend, worden met veel verschillende functienamen aangeduid. Uit een ander onderzoek van Movisie (*De stand van het sociaal werk in Nederland*) blijken onder de 700 respondenten maar liefst 290 verschillende functiebenamingen te circuleren. Ook voeren 'sociaal werkers' een scala aan werkzaamheden uit. En ze doen hun werk in opdracht van verschillende werkgevers, binnen en buiten het sociaal domein. Dit jaar heeft Movisie het onderzoek van 2020 herhaald. De uitkomsten van *Sociaal werkers anno 2023* zijn nagenoeg dezelfde als die in 2020. Nog steeds is het moeilijk om wat sociaal werk is goed af te bakenen. En is het niet duidelijk wie er precies onder de beroepsgroep valt. Wel is nu helderder geworden waardoor dit komt.

Geen beschermde titel

Sonja Liefhebber, senior-onderzoeker en projectleider Movisie, licht het onderzoek van 2023 toe. Volgens haar is een van de redenen dat de functie sociaal werker zo moeilijk in beeld te brengen is dat het geen beschermde titel is. Je kunt aan de slag zonder een erkend diploma. Verder is de beroepsgroep lastig af te bakenen, omdat er verschillende opvattingen zijn over wat wel en wat niet tot sociaal werk behoort.

Liefhebber vertelt: "Zijn het alleen maar mensen die de opleiding Social work hebben gedaan of ook professionals die werken als sociaal werker, maar een andere vooropleiding hebben gehad? En werken sociaal werkers alleen in het sociaal domein, bijvoorbeeld in dienst van de gemeente of bij een welzijnsorganisatie? Of horen de professionals die bijvoorbeeld in de jeugdzorg,

de forensische zorg, de gehandicaptenzorgorganisatie of in de ggz werken ook tot de beroepsgroep sociaal werkers?" Hoe je ernaar kijkt, bepaalt de uitkomsten. "Kijk je alleen naar organisaties die sociaal werk uitvoeren dan is de inschatting dat het ongeveer gaat om 58.000 sociaal werkers. Met andere branches erbij, zoals de gehandicaptenzorg en de jeugdzorg, zijn er 190.000 sociaal werkers." >>

Profilering

Je zou kunnen zeggen dat het gemis aan een duidelijk profiel van de sociaal werker niet zo belangrijk is, zolang hun belangrijke werk maar wordt gedaan. Dat klopt niet helemaal, vindt Liefhebber. “Voor de ‘sociaal werker’ zelf kan het een probleem zijn. De overstap naar een andere functie kan worden bemoeilijkt, omdat iemand zich niet herkent in een vacature, die misschien wel heel goed zou kunnen aansluiten op wat hij kan. Het gemis aan eenduidigheid kan ook een werkgever parten spelen die niet weet of hij iemand moet uitnodigen voor een sollicitatiegesprek, omdat het gezien zijn huidige functiebenaming onduidelijk is of hij wel voor de functie is gekwalificeerd.”

“Het zit niet in het DNA van sociaal werkers om zichzelf op de borst te kloppen. Ze gaan niet uit zichzelf op de zeepkist staan.”

Ook voor ‘de buitenwereld’ kan het gemis aan een duidelijk profiel van de sociaal werker een probleem vormen. “Gemeenten, huisartsen, andere zorgpartijen: allemaal willen ze weten wat ze kunnen verwachten van ‘de sociaal werkers’ naar wie ze doorverwijzen”, verduidelijkt Liefhebber. “Wie zijn die sociaal werkers precies? Welke eisen mogen aan ze worden gesteld? Zolang daar geen duidelijkheid over bestaat, zullen er ook over de inhoud van het beroep en de kwaliteit van de sociaal werker vragen blijven.”

Teveel functienamen

Overigens zijn het vaak de werkgevers die meewerken aan de verwarring. “Gemeenten geven niet alleen bij aanbestedingen opdrachten aan uitvoeringsorganisaties om sociale vraagstukken in de wijk aan te pakken”, vertelt ze, “ze hebben ook mensen in dienst die eigenlijk ook sociaal werker zijn. Alleen worden die vaak anders genoemd. Je komt de mooiste functiebenamingen tegen, bijvoorbeeld stadsmarinier, casusregisseur of makelaar. Gemeenten en andere werkgevers moeten zich er bewust van worden dat deze verscheidenheid aan benamingen niet goed is voor de herkenning van de functie. Bedenk dus niet steeds nieuwe functiebenamingen.”

Een duidelijke profilering van de beroepsgroep is noodzakelijk, vindt Liefhebber. Daarvoor zijn al enkele

voorzichtige stappen gezet. Er is nu bijvoorbeeld een hbo- en een mbo-opleiding Social work, waarin de opleidingen sociaal pedagogische hulpverlening, maatschappelijk werk en culturele en maatschappelijke vorming zijn opgegaan. Ook noemt de Beroepsvereniging voor Maatschappelijk Werk zich sinds tien jaar de Beroepsvereniging voor professionals in het sociaal werk - BPSW. Volgens de senior-onderzoeker zou deze beroepsvereniging duidelijker mogen aangeven wat het kernberoep sociaal werk inhoudt en welke specialisaties of varianten er zijn.

“Cliënten zijn erbij gebaat als ze elke keer hetzelfde gezicht zien.”

Preventie

Een concreet beeld van wat de sociaal werker kan betekenen voor sociale vraagstukken, is des te belangrijker in het licht van de weg die de overheid, zorgverzekeraars en zorgpartijen, willen bewandelen. Zowel het Integraal Zorgakkoord (IZA) als het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zeggen preventie te willen stimuleren. Het IZA, dat als afzender het ministerie van VWS heeft en is ondertekend door diverse zorgpartijen, zet in op gezondheid en welzijn, minder medicalisering, zorg dichterbij en samenwerking tussen verschillende maatschappelijke en zorgpartijen. Het GALA, het resultaat van een samenwerking tussen VWS, gemeenten, GGD'en en zorgverzekeraars, is een uitwerking van het IZA. Dit akkoord maakt zich sterk voor gezondere inwoners in 2040 door in te zoomen op een gezonde leefstijl en een goede sociale basis.

Veel van de problemen die traditioneel als zorgproblemen worden bestempeld, moeten feitelijk in het sociaal domein worden opgelost. Het aanpakken van dit soort problemen moet de prioriteit krijgen. Alleen dan zal het beroep op de zorg afnemen. Voor de sociaal werker is dit volgens Liefhebber een kans om zich te profileren. Ze

vertelt: “Sociaal werkers doen eigenlijk al wat er volgens de akkoorden gedaan moet worden. Zij ondersteunen onder meer individuen bij hun dagelijkse problemen, begeleiden kwetsbare mensen met schulden of die eenzaam zijn, stimuleren zelfredzaamheid of ondersteunen bij het ontwikkelen van een netwerk. Helaas is het ook zo dat ze dit in betrekkelijke anonimiteit doen. Het is de vraag of andere zorgpartijen hen kunnen vinden. Dat moet veranderen.”

Investering vereist

Volgens Liefhebber is het goed voor de sociaal werkers als er een groter beroep op hen wordt gedaan. Maar dan moet er ook in hen worden geïnvesteerd. Ze plaatst daarom een kanttekening. “Sociaal werkers staan nu al onder grote druk”, zegt ze. “Ze hebben een grote caseload. Als er meer werk komt, moeten er meer mensen worden opgeleid. Het werk moet aantrekkelijk blijven en daar hoort ook een goed salaris bij. Daar is extra geld voor nodig.”

Ook pleit ze voor meer continuïteit in de aanbestedingstrajecten. “Je ziet gelukkig al dat gemeenten hier steeds meer naartoe bewegen”, zegt ze. “Ze besteden het werk via aanbestedingstrajecten voor meerdere jaren aan in plaats van voor één jaar. Zo'n langdurige relatie tussen gemeente en de uitvoeringsorganisatie waar de sociaal werker voor werkt, is niet alleen goed voor de herkenbaarheid en zichtbaarheid van het werk van de sociaal werker. Het draagt ook bij aan de kwaliteit van het werk. Cliënten zijn erbij gebaat als ze elke keer hetzelfde gezicht zien.”

Liefhebber denkt dat uiteindelijk de sleutel mede bij de beroepsgroep zelf ligt: “Zij moeten ervoor zorgen dat ze herkenbaar zijn. Zij moeten verbinding zoeken met andere zorgpartijen en hun kwaliteiten naar voren brengen.” Dat is niet zo makkelijk als het lijkt. “Je ziet vaak wel de resultaten van het werk van sociaal werkers, een zwakke wijk die een krachtige buurt is geworden bijvoorbeeld, maar degenen die daarbij geholpen hebben blijven op de achtergrond. Het zit niet in het DNA van sociaal werkers om zichzelf op de borst te kloppen. Ze gaan niet uit zichzelf op de zeepkist staan.” <<

Het rapport *Sociaal werkers anno 2023: beeld van de beroepsgroep* is hier te downloaden: [Sociaal werkers anno 2023: beeld van de beroepsgroep | Movisie](#). Ook het vorige onderzoek van Movisie, *De stand van het sociaal werk in Nederland. De grote raadpleging van het sociaal werk 2020* is online beschikbaar: [De-stand-van-het-sociaal-werk-in-Nederland_0.pdf \(movisie.nl\)](#).